

İKTİSAT
Dergisi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED
Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR
İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1
Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ
Fiatı : 2.5 Liradır.
Yıllık Abone : 30 TL. Altı Aylık : 15 TL.

SAYI : 2 CİLT : 1 AĞUSTOS 1964

Ekonomik Durum

Musluklara Dikkat

Şemsettin GÜLER

Ekonomimizde bir süredir görülen ve son zamanlarda çetinleşen durgunluk memleketimizi Deflasyonist baskı altına almıştır. Bunun görüntüleri açıktır. Nitekim bankaların avansları azar azar süzülmeğe yüz tutmuş ve bankalardaki halk yatırımları paraya çevrilmiş, piyasadaki aksiyonların ve diğer kıymetlerin fiyatları düşmüş, diğer taraftan endüstride üretim daralmış, piyasada iflâslar başlamış, protestolar çoğalmış, işsizlik artmış ve fiyatlar da eski seviyelerini kaybetmiştir... Bütün bu olayların sonucu olarak ortaya çıkan psikolojik hava yoğaltımı azaltmış ve girişken sınıfları yeni yatırımlar yapmakta ürkütür olmuştur. Ayrıca kamu sektörünün harcamaları da genişliyeceği yerde daralmış, ekonomimizde meydana gelen durgunluk tehlikeli bir hal almıştır.

Buhranın nedenlerini, ekonomimizin kendisinden gelen sebeplerle, dışardan ekonomiye etkisi olan olaylarda aramak gerekir. Azınlıkta kalan yazarların önceden belirttikleri buhrana gidiş, buhranın tam içine düşüldükten sonra resmî çevrelerce de kabullenilmiş ve giderilmesi için çareler aranmağa başlanmıştır. (D.P. T.) Devlet Plânlama Teşkilâtının buhranla ilgili olarak hazırladığı raporda:

«Ocak, Şubat ayları genellikle ekonominin durgun devreleridir. Mevsimlik olan bu hareket, tarım alanında ürünlerinin elde edilmeyişi, çiftçinin satın alma gücünü azaltır. İklimin etkisile yatırımlar tam anlamile yapılamaz. İhracat bu aylarda düşer. Her yıl rastlanan bu duraklama Kıbrıs buhranile birleşince, ekonominin bazı sektörlerinde tıkanıklıklar doğurmağa başlamıştır. Bu tıkanıklıkları Kıbrıs buhranile ilgili olarak alınan bazı siyasal kararlar da etkilemiştir. Böylece ekonominin bünyesinden gelen durgunluk, ekonominin dışından gelen durgunluk, ekonominin dışından gelen bazı siyasal kararlarla birleşince bugünkü durgunluğu yaratmıştır.» denilmektedir.

Bilindiği gibi yazarlarımız çok daha önceden iç finansmanla ilgili yasaların gecikmesinden dolayı devlet gelirlerinin plândaki ölçüsünün çok altında kaldığını, dış yardımla ilgili kaynaklar harekete getirilemediğinden yatırım temposunun hızını tehlikeye düşürdüğünü ve nihayet plânı yürütmekle görevli elemanın yeter-sizliğini, plânlı kalkınma propagandasının yeteri kadar yapılamadığını... söylemişler sonucunun tehlikeli bir buhran olacağına işaret etmişlerdi.

İçinde bulunduğumuz buhranı, var olan faktörlerden birine veya sadece ikisine bağlamağa gayret edenlere, üzülerek söyleyelimki sık sık raslamaktayız. Bunların bazı çıkarıcılar olabileceklerini ve politik gaye güdenlerin çıkarlarına yaramaktan gayri değeri olamayacağını özgürlükle belirtmek isteriz.

Sebebi ne olursa olsun, varlığı artık herkesçe benimsenen buhranın giderilmesi için bazı gerçek yollar üzerinde gidildiğini görmek, geç de olsa hepimizi sevindirmesi gerekir.

Bilindiği gibi ilk olarak yurt içinde durgunluğun giderilmesi için Ekstansiyonist yani Genişleme politikası güdülecek ve bununla bazı kredi limitlerinin genişletilmesi, bütçe harcamalarının hızlandırılması, halkın satın alma gücünün artırılması sağlanacaktır. İkinci olarak da Konsorsiyum kredilerinin tam olarak elde edilmesine çalışılacaktır.

Durgunluğun giderilmesi amacile D.P.T. nin raporuna dayanılarak Hükümetçe alınan kararların başlıcaları şunlardır:

1 — Toprak Mahsüleri Ofisinin Merkez Bankasından 1963 de aldığı 500 Milyon liralık avansın bu yıl da kullanılması ve ayrıca 350 Milyon liralık bir ek finansmana gidilmesi,

2 — Tekelin tütün alımında kullanılmak üzere geçen yıl verilen 175 Milyon liralık avansa bu yıl 200 Milyon lira daha eklenmesi,

3 — Bankaların (Mevduat Munzam Karşılığı) olarak Merkez Bankasına yatırımları avans oranının % 20 den % 10 a indirilmesi,

4 — Anadolunun tüketim bölgelerinde geniş organizasyonu bulunan bankaların reeskont kredilerinin arttırılarak bu sayede tüccar ve sanayicilerin senetlerinin iskontolarında kolaylıklar sağlanması,

5 — Türkiye'ye yardım konsorsiyumunun, O.E.C.D. nin yeni İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtının, E. M. A. Avrupa Para Anlaşmasının Direktörler toplantılarından sağlanacak yardımlarla genişleme politikasının desteklenmesi,

Dünya Ekonomisile henüz bağdaşamamış ve Millî Ekonomisini düzenleyememiş memleketimiz için ekonomik kararlarda isabeti sağlamak kolay değildir. Kaldığı ekonomi kanunlarile açık ve tam olarak geleceği görmekte çok güçtür. Çünkü ekonomi realiteleri, kanunların dayandıkları Hytophese (Faraziye) lerden okadar ayrı ve okadar karışıktır ki, bunlara dayanarak gelecek hakkında birşey söylemek elbetteki zordur. Fakat ekonominin kendine özgü ve deneylere dayanan temel yasalarından yararlanmak, alınan kararlarda direnmeyip yumuşamayı önceden göze almakla amaca kavuşmak daha kolay olduğu gerçektir.

Ekonomik gelişme içinde bulunan memleketlerin ekonomilerinde sık sık değişmelerle karşılaşıldığı olabilir. Ancak bu alanda düzenli gidişte ana fikir, alınan kararlardaki (Yanılmazlık) dır. Yanılmazlık yani isabet, ekonomiye sağlamlık ve ferahlık gibi sonuçlar getiren bir kavramdır. Bunun tersi yani yanılma, ekonomileri çok zaman iyileşmeyecek kadar hasta eder. İleri ekonomisi olan memleketlerde, yanılmaların doğurduğu kötü sonuçları gidermek çok zaman kabil olduğu halde, bu alanda geri kalmış ülkelerde isabetsizliğin yani yanılmaların izlerini gidermek imkânsız değilse de çok güç olduğuna sık sık rastlanmıştır.

Alınan bu tedbirlerle ilişkin görüşlerimizi gelecek yazılarımıza bırakarak bu tedbirlerin, sorumluların iyi güdümlerinin belirtileri olduklarını hemen söyleyebiliriz. Aynı güdüyü piyasanın da göstermesini özgürlükle işaret etmek isteriz. Yoksa buhranı giderici yeni yollara başvurulacağını beklemek, fazla olduğu kadar yersiz bir iyimserlik olur. Çünkü Deflasyondan kurtulmak için uygulanan genişleme politikasında çok dikkatli hareket etmek ve açılan muslukların kontrolünü elden bırakmamak gerekir. Ekonomisinin dayanağı daha çok tarım olan memleketimizde, muslukların zamanında ayar edilemez hale gelmesi bizi, içinden güçlkle çıktığımız Enflasyon zor geçidinin içine gömecektir.

AYIN OLAYLARI

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yönetim Kurulu vazife taksimi :

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği 16 cı Genel Kurulu tarafından seçilen Yönetim Kurulu ilk toplantısını yapmış ve Başkanlığa Nuri Ciritoğlunu, Başkan vekilliğine Sırrı Enver Batur'u Muhasip üyeliğe de Mehmet Ortaer'i ittifakla seçmiştir.

Turizm Danışma Kurulu çalışmaları:

23 — 26 Haziran arasında yapılan Turizm Danışma Kurulu toplantısında, Turizm işlerine verilecek yön ve alınacak tedbirler görüşülmüştür. Toplantıda mühim bir konuşma yapan tanınmış iş adamlarımızdan Vehbi Koç; uzun bir süredir üzerinde durulan Turizm davasının esaslı bir şekilde ele alınarak işler bir hale sokulamadığını, sokulmuş olsaydı bütçe açığımızın önemli bir kısmını derhal kapatabileceğini belirtmiş ve Turizm işinin vekil değil Hükümet işi olduğunu, bu işi resmî sektörün yardımıyla özel sektörün başarabileceğini, İtalya, İspanya, Yunanistan ve İsrail hükümetleri-

nin bu konudaki mevzuatının bünyemize adapte edilmesini, dış memleketlerdeki Turizm firmalarile hatasız işbirliği yapılmasını ve Turizm davamız için lüzumlu eleman yetiştirilmesini teklif etmiştir.

Türkiye'ye yardım Konsorsiyum toplantısı:

25 Haziranda Paris'te toplanan ve A.B.D. Kanada, İngiltere, İsveç, Avusturya ve Avrupa Ortak Pazarının altı üyesinin iştirakinden meydana gelen Türkiye Yardım Konsorsiyumu toplantısında bu seneki İktisadî Kalkınma Plânına iştirak payları incelenecektir. Öğrendiklerimize göre bu toplantıda Konsorsiyum Başkanının Ankara'da hazırlamış olduğu plân esas alınacak ve 250 Milyon dolarlık talebimiz fazla görüldüğünden buna yakın bir miktar kabul edilecektir.

E.M.A. ve İ.M.F. Direktörler toplantısı:

Memleketimizin içinde bulunduğu iktisadî buhranı hafifletmek maksadile yapılan bu toplantılarda Toprak Mahsulleri Ofisinin Merkez Bankasından bir yıl süre ile alınan 500 Milyon lira avansın, bu yıl mahsulün çokluğu düşünülerek

350 Milyon ilâvesile 850 Milyon liraya çıkarılması kararlaştırılmıştır.

Banka Kredileri Tanzim Komitesi Toplantısı:

301 sayılı kanun gereğince bankaların (Mevduat Munzam Karşılığı) olarak Merkez Bankasına yatırdıkları aylık % 20 oranındaki payın, Bakanlar Kuruluna verilen yetkiye dayanarak % 10 a indirilmesi ve bundan hasıl olacak tahminen 200 Milyon liranın lüzumlu sahalara kredi olarak dağıtılması teklif edilmiştir.

Alınan Krediler:

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası, A.B.D. Kalkınma İdaresinden 5 ve Dünya Kalkınma Bankasının kurduğu teşekküllerden olan Milletler Arası Kalkınma Birliğinden 5 olmak üzere 10 Milyon Dolarlık kredi sağlamıştır. Bu krediler ithal edilecek makina ve tesisat bedellerini karşılamakta kullanılacaktır, özel sanayi faydalanacaktır.

Özel Sektör — Bakanlar Toplantısı:

Üç ayda bir ilgili bakanlarla özel sektör temsilcileri arasında yapılmakta olan bu toplantıların 7 cisi 10 Temmuzda olacak iken 10 Ağustos'a tehir edilmiştir.

Samsun 19 Mayıs Millî Fuarı:

Samsun 19 Mayıs Millî Fuarı 1 Temmuz tarihinde Samsunda merasimle açılmış ve Ticaret Bakanı Fenni İstinyeli yaptığı konuşmasında, resmî ve özel sek-

tör işbirliğinin plânlı ve toplu çalışma düzeni içinde kalkınmamızı sağlayacağını belirtmiştir. Fuar Karadeniz havalesinde büyük bir ilgi toplamaktadır.

Gaz ve Ağır yağlara yapılan zam:

Gaz, Motorin ve Mazota yapılan yeni zamlar yürürlüğe girmiştir. Buna göre gazyağının litresine 12 kuruş 70 santim ve motorin ile mazoton litresine de 6 kuruş 20 santim zam yapılmış bulunmaktadır. Bütçe açığının kapanmasında faydalanılmak maksadile yapılan bu zamlar nakliyeciler ve sanayicilerle bunları kullanan halk tabakası tarafından hoş karşılanmamıştır. Bazı sahlarda bu zamların fiyat artışlarına sebebiyet vereceği ileri sürülmektedir.

Yeni Ticaret Rejiminin esasları açıkladı:

Yeni rejimin başlıca özelliği ithalâtta teminat nisbetlerinin arttırılmış olması ve Liberasyon listesinin de üçte ikiye indirilmiş bulunmasıdır. Buna göre 1 ci Liberasyon listesindeki teminatlar % 50 den % 70 e ve 2 ci listede % 60, 3 cüde % 70 olan teminatlarda yenisinde % 100 e çıkarılmıştır. Liberasyonda mal ve vesaik mukabili ithalât kaldırılmıştır. İmalâtçıların da sanayiciler gibi mutavassıt ve ithalâtçı vesikasına lüzum kalmadan döviz alabilmeleri kabul edilmiş ve ithal sürelerinin uzatılması için, müracaatlarda iki aylık bir gecikme esas alınmıştır.

Turizm için Bazı Düşünceler

Dr. Fazlı AYVERDİ

Bundan bir müddet evvel Türkiye'yi ziyaret etmiş bulunan dünya çapında meşhur İsviçreli turizm mütehassısı Prof. Hunziker memleketimizi işletilememiş bir altın madenine benzetmişti. Hakikaten bugüne kadar Türkiye'nin çok zengin turistik kıymetlere sahip olduğu söylenmiş, yazılmışsa da bunların ortaya çıkartılması için millî bir politika takip olunmamıştır.

Türkiye turizmi fiiliyattan çok edebiyatı yapıldığı için büyük zarar görmüştür. Raporlar, makaleler, kitaplar ve hattâ toplantılarla her tarafı aydınlanmış olan bu mevzuda sözleri bir kenara bırakıp ciddî olarak harekete geçmek zamanı gelmiştir.

Memleketimizin turistik değerlerinin meydana çıkartılması bunları görmek için gelecek turistlerin barındırılması ve bu kıymetlerin kendilerine tanıtılması yalnız bir Bakanlığın değil, fakat tümü itibarile bir hükümet işi olduğu muhakkaktır.

Türkiye turizmini geliştirmek için uzaklara gitmeğe ihtiyaç yoktur. Akdeniz bölgesindeki komşu ülkelerin bu meyanda İtalya'nın, İspanya'nın ve Yunanistan'ın turizm sanayiinde kaydettikleri inkişafları izlemek bize kendi bünyemize uygun bir turizm politikası takip etmek için yeterli örnekler verebilir.

Bu ülkelerde turizm işleri devlet ile özel sektörün el ele vermesi sayesinde kalkınmıştır. Devlet, otelcilikle uğraşmamış; fakat otel, motel ve eğlence yerlerinin finansmanı için gerekli yardımları özel sektöre sağlamış ve kendi üzerine düşen enfastrüktür yatırımları noksansız gerçekleştirmiştir.

Devlet, çeşitli kredi kolaylıkları ile turizm sanayiine yatırımı câzip bir hale getirmelidir. Turizm sanayiine yapılacak yatırımlar ilk yıllarda verimsizdirler. Şayet devlet müsait faiz ve vadeli krediler temin etmez, yatırım kolaylıkları ve sanayiimiz ilerledikçe portesi çok daralan gümrük muafiyetleri tanımazsa; bu alanda başarı elde etmek çok güç olur.

İspanya'da devletin temin ettiği kredi kolaylıkları ve turistlerden elde edilen varidat son yıllarda o derece artmıştır ki, bugün biraz parası olan bir şahıs derhal bir motel veya bir otel inşaatına girişmektedir. Filvaki bu turizm sanayii için faydalı bir gelişme ise de İspanya'daki turistik tesislerin arışı o derece sür'atli olmuştur ki bugün memlekete gelen turistlerin ihtiyacından fazla otel ve motel yapılmıştır. Bu durum yıllık iştilgal sürelerini son derece düşürdüğünden bugün İspanya'da bir otel ve motel enflasyonu meydana gelmiştir.

Bu tatbikatın Türkiye bakımından üzerinde durulacak daha bir çok kayda değer örnekleri mevcuttur. Yeni bir şeyler yapmağa kalkışmadan bizden önce bu yoldan geçmiş ülkelerin tecrübelerinden istifade edilmesi faydalı olacaktır.

Türkiye bakımından, bilhassa gerekli turistik tesisler yapılmadan açılacak bir kampanya da faydalı neticeler vermeyecektir. Bilhassa, moteller kurmak suretiyle turizm dâvasını geliştirmek yerinde olur. Bu motellerde aile idarelerinin tesisi Avrupadaki gibi çok faydalı neticeler verebilir. Motel gibi ufak çaptaki turistik tesislerin tam kadrolu teşekküller tarafından işletilmesinin maliyeti çok yüksek olmaktadır. Aile ferdlerinin motel gibi tesisleri işletmesi daha rantabl olduğundan bunların sayısının artırılması lâzımdır.

Turizmi teşvik için üç esas dâvayı ele almak ve üzerinde çalışmak lâzımdır. Bunlar organizasyon, inşaat ve reklâmdır.

1 — Organizasyon dendiği zaman bunun içersine bütün formaliteleri ve mevzuatı sokmak mümkündür.

Memleketimizde turizmi koordine etmek için Başbakanlık, Ba-

sın-Yayın ve Turizm Bakanlığı, İş İçleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, İmar ve İskân Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Gümrük ve Tekel Bakanlığının ve Belediyelerin el ele verip yekvücutmuş gibi çalışmaları lâzımdır.

Bu sayılan Bakanlıkların ve Belediyelerin üzerlerine düşen çok çeşitli görevler vardır. Turistin huzur ve emniyetinden başlayıp memleket içinde rahatça seyahat edebilmesi, yiyip içebilmesi, yetmişmiş personelle çalışan turistik tesislerde ikâmet etmesi hep bu Bakanlıkların müşterek çalışmaları sonucunda ortaya çıkacak hizmetlerle karşılanabilecektir.

Turistin Yurdumuzdan içeri girerken karşılaşacağı iyi veya kötü muameleden Gümrük Bakanlığı veya dövizini bozdururken uğruyacağı güçlük veya kolaylıktan Maliye Bakanlığı sorumlu olacaktır. Turiste arzu ettiği enformasyonu sağlayamadığı takdirde bu işin günâhı Turizm ve Tanıtma Bakanlığına yüklenecektir.

Bu işlerin de müşterek bir şekilde yürütülmesi ancak **millî bir turist teşkilâtı** sayesinde mümkün olabilecektir.

2 — İnşaat mevzuunu iki bölümde mütalâa etmek kabildir:

a) Devletin enfastrüktür yatırımları:

Devlet turistin yurt içine ulaşması ve turistik bölgelere gitmesi için gerekli bütün yolları en mükemmel şekilde yapmalıdır. Keza, demiryolu, denizyolu ve hava yolu irtibatları da kusursuz olmalıdır. Yirminci Asırda turistin ulaştırmaya verdiği önem kadar muhaberata atfettiği ehemmiyet de çok büyüktür. Bugün artık teleks ve telefon irtibatı en hücre köyle kadar Avrupada yayılmıştır. Batı Almanya'dan Yunanistan kadar gelen teleks şebekesi orada kalmak ve memleketimize ulaşmamaktadır. Avrupanın çeşitli ülkeleri ile telefon hatları takviye edilmeli ve teleks irtibatı tesis olunmalıdır.

b) Özel sektör yatırımları:

Yerli ve yabancı sermayedarların turizm sanayiine yatırım yapmaları için her şeyden evvel memlekette siyasî ve iktisadî istikrarın tesis edilmiş olması gerekir.

Bugün artık dünyayı dolaşan turist milyarder değildir. Ücretli izin alan birçok kimseler tatillerini görmedikleri yeni ülke-

lerde geçirmek arzusundadırlar ve bu kimselerin gelirleri de mahduttur. Bu bakımdan inşa edilecek olan otellerin lüks ve birinci sınıf değil, ikinci ve üçüncü sınıf oteller olmasına bilhassa dikkat edilmelidir. Türkiyenin Trakya hududundan başlayıp Çanakkale, Edremit, Ayvalık, İzmir, Fethiye, Antalya, Alanya, Silifke, Mersin, Adana ve Hatay'ı da içine alan ucuz moteller zincirine kavuşturulması büyük bir ihtiyaç ve zaruret ifadesidir.

Kurulacak bütün yeni otel ve motellerde hizmet edecek en az bir lisan bilen personele ihtiyaç olacaktır. Bugün Türkiye'ye gelen bütün turistlerin şikâyet ettikleri mevzuların başında lisan bilmeyen gümrük memurları, polisler ve otel personeli gelmektedir.

Turistlerin indikleri otel ve motellerde her şeyden evvel yıkacak yerlere ve helâlara dikkat etmektedirler. Yapılacak tesislerde akarsuyu bulunan bir duşun ve alafranga helâların yapılmasına bilhassa dikkat edilmelidir.

3 — R e k l â m :

Turisti celbetmek için hakikatleri dile getiren güzel propagandanın yapılması lâzımdır. Yunanistan bu işe son derece önem atfederek birisi Amerikada diğeri Avrupada olmak üzere iki reklâm merkezi kurmuştur, ve yılda reklâm için bir milyon dolar civarında bir para harcamaktadır. Turizmde ileri garp memleketlerinde ölçü reklâm için turizm gelirinin % 5'inin bu işe sarfedilmesidir.

Bizde de bu işe ciddi bir şekilde önem verilmeli ve Avrupada bütün seyahat acentalarında Türkiye hakkında bol broşür buldurmalıdır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Türkiye Demir Yolları, Hava Yolları ve denizyolları tarifelerini de yabancı dilde bastırarak bütün ülkelerdeki seyahat acentalarına dağıtmalıdır. Türkiye'ye gelecek turist yalnız İstanbul'da kalmıyacağı cihetle, kendisinin memleket içinde Türk vasıtalarından istifade etmesi ve programını ona göre yapması temin edilmelidir.

Otellerin dış ülkelerde reklâmlarının yapmaları için kolaylıklar da temin edilmelidir. Yabancı acentalara bağlı çalışmayan otellerin bazen yıl içinde boş kaldıkları da görülen hallerdendir.

Netice :

Turizm döviz doğurucu bir kaynaktır. Bilhassa iktisaden geri kalmış memleketlerin ekonomik güçlerini arttırmak, tediye bilânçolarını muvazeneli bir hale getirmek için turistlerin getirecekleri dövizleri dövizlere son derece ihtiyaç vardır. Turistik hareketler sadece memleketin döviz kaynaklarını takviyeye değil, turizm sanayiine yardımcı diğer iş kollarının kalkınmasına da faydalı olurlar.

Sanayileşmiş ve büyük pazarlardan uzak sahalarda yâni sahil boylarında, dağlarda, adalarda, kaplıcalarda vesair ekonomik faaliyetlerin gelişmesi güç olan yerlerde iktisadi faaliyetin gelişmesi genellikle turizmin eseridir.

Turizm millî gelirin gelişmesine büyük ölçüde faydalı olur. Çünkü turist her şeydene evvel müstehliktir ve turistten elde edilen para çeşitli iş kollarında kullanılır.

Turizm bazı ülkeler için mevsimlik bir karakter taşır. Turizm ile hava ve iklim faktörleri birbirlerine son derece yakından bağlıdır. Şüphesiz ki dinî inanç ve maksatlarla yapılan ve mevsime bağlı olmayan geziler de mevcuttur.

Belediyeler çeşitli bakanlıklarla sıkı bir işbirliği içinde otellerin yapılması, Camping yerlerinin tesisi ve bungalowların inşası için gerekli kolaylıkları temin etmelidir ve her belediye kendi hudutları dahilinde turistlerin rahatlıkla kalabileceği modern Camping yerleri kurmakla vazifelendirilmelidir.

— 0 —

Eğitim ve İktisadi Kalkınma

Doç. Dr. Haydar KAZGAN

Günümüzde milletlerin refahı kişi başına tüketilmeye hazır gelirle ölçülmesi bilhassa memleketimiz bakımından türlü şekilde yorumlanmak lâzım gelir. Şurası bir gerçektir ki tüketim için üretim şarttır, oysa ki ilk olarak üretimde ve sonra da bu üretimin meydana getirdiği tüketime imkânlarında bir bolluk yani daha üstün bir refah kişilerin eğitimi bir öncelikle yürütmenin değişmez sebebini teşkil etmektedir. Muayyen bir üretim seviyesinde bu üretimden toplum içinde daha çok kişinin tüketme faydasına ulaşabilmesi için halli gereken mesele sadece iktisadi ve sosyal düzen meselesi değil üretimi yapanların yani mevcut üretim kaynaklarını kullananların kültür seviyesine ve toplum içinde gerek üretim mekanizması ve gerek eğitim müesseselerinde eğitim imkânlarına ulaşmalarıdır. Bugün olduğundan daha fazla eğitilmiş daha üstün meslekî ve genel kültüre sahip yönetici ve icracı kişilere sahip olmakla teknik ve tabii şartların aynı kalması halinde dahi daha üstün bir üretim seviyesine ulaşmak mümkündür. Aynı şekilde toplum olarak daha yüksek bir eğitim seviyesine yükselmemiz tüketici terbiyesi denilen ve gelirin daha madeni ve daha insanca yaşamak gayesile harcanmasına manasına gelen bir davranışa ulaşmanın tek yoludur.

İktisatçılarımızın bazılarına göre Türkiye'de tabii kaynakların üretilmesinde son hududa dayanılmıştır. Bu kaynakların içinde insan faktörü de dahildir. Şöyle ki bugünkü şartlar içinde üretim teçizatını daha modern bir hale getirmek için lüzumlu olan sermayenin memleketin

dışında ve yardım olarak tedariki zoru vardır. Gerek topraklarımızı ve gerek bunun üzerinde yaşayan fertlerimizden bugünkü şartlar içinde daha yüksek bir üretme kapasitesi bekleyemeyiz. Bunu beklememiz için munzam teknik teçhizata, toprakların inbat derecesini insanların ise kültür seviyelerini yükselten işlemlere ve servetlere ihtiyacımız olacaktır. Netice itibarile eğitime yapılacak yatırımlarla insan gücümüzün üretim olarak kıymetini artırmak ve böylece teknik şartlardaki dış tediye imkânlarından mahrumiyet dolayısıle artırılmayan teknik teçhizatın eksikliğini eğitilmiş insan gücü ile kapatmak zoru içinde bulunuyoruz. Bu netice tabii iktisatçılar gözünde bir tercih meselesi gibi gözükmektedir. İktisadî düşünce bizi daha üstün bir üretim seviyesine ulaşmanın maliyeti ile ulaşılabilecek seviyenin ölçülebilir faydasını karşılaştırmak yoluna götürüyor. Acaba Türkiye’de devlet yatırımlarda tercihler yaparken yani teknik teçhizat ile eğitim arasında birine öncelik tanırken veya dozları birinin veya diğerinin lehine arttırırken nasıl hareket etmelidir? Genel bir plânın uygulandığı bu günlerde meselenin teknik tarafı ağır basmışa benzemektedir. Oysa ki olaylar zıt bir yönde gelişmektedir. Şimdi bunu izah etmiye çalışacağız.

Türkiye’de teknik teçhizat ve bunun lüzum gösterdiği ham maddelerde Batı tekniğine uygunluk gerek devlet ve gerek özel sektörde göze batan bir gerçektir. Fakat üretim neticelerimiz, bu durumda olan işletmelerde dahi, aynı teçhizatı kullanan Batılılarınkine nazaran çok düşüktür. Bunun tek sebebi yöneticilerin ve bunların yönetmeleri altında insanların kültür ve meslekî eğitim seviyelerinin düşüklüğüdür. Yüksek kademedeki yöneticilerimizle Batılı yöneticileri birbirleriyle mukayese ederken hayretler içinde kalmamağa imkân yoktur. Büyük servetleri, teçhizatı, tabii kaynakları ve binlerce insan gücünü yöneten bu kimseler üretim gücümüzün nisbi düşüklüğünün yegâne sebebidir. Bugün batı âleminde yönetme bir meslek ve muayyen bir teknik veya meslek bilgisinin yanında yüksek ölçüde yönetme bilgisine lüzum gösteren ve üretimin kat’i neticelerini ve muvaffakiyetini tayin eden bir fonksiyondur. Bu sebeple bu mevkie gelmek bu fonksiyonu icra edebilmek bizde olduğu gibi tesadüfe bırakılmış değildir. Seçile seçile aranmakta ve bulunup baş getirilmektedir. Bunun için E. Renan’ın bir sözünü hatırlatmak yerinde olacaktır. Milyonlarca kişiyi eğiteceğiz ve bunlar devamlı şekilde bir elekten geçirilecek ve nihayet o birkaç kişiyi bulacağız. Mu birkaç kişinin birkaç yüz kişi olması medeniyet seviyeziminin tayininde yükselmesi için zarurî olduğu için daha çok milyonları eğitmek mecburiyetindeyiz.

Batı kapitalizmi burjuva ahlâkının, servetlerin kıymetine tayin eden faktör olarak servetin ölü kıymeti değil işletme kıymeti yani **istihsal ve gelir getirme** kudreti olmasında ısrar eden bir servet anlamına bağlanmıştır. Bu sebeble servetlerin miras yolu ile yeni nesillere devri hadisesi servet sahiplerini mirasçılarını bu servete istihsal ve gelir kudretine verebilecek fertler olarak yetiştirmeğe zorlamaktadır. Kapitalizmin kültürü kendisine bayrak haline getirmesine asıl sebep işte budur. Bu izahı basit bir determinizm olarak kabul etmemek gerekir.

Söyleki servetler gerçek manada sermaye yani iktisadî kıymet olarak azamiyi verebilmek için ehli ellerde bulunmak mecburiyetindedir diyen kapitalist iktisat nizamı kültürü sadece servetin yapıcısı değil değerini koyan bir faktör farzetmiştir. Kültür serveti yapar, fakat servet kültürü yapamaz tezine dayanmıştır. Nitekim burjuvazide ailenin servet yapıcılığı ve serveti koruyuculuğu aileyi teşkil eden fertlerin kültür derecesine bağlı olduğu kabul edilerek miras müessesesini sadece bir servet intikali olarak değil, bir kültür halkasının devamı olarak yürütülmesine çalışılmıştır. Baba oğluna sadece servet değil, bu servete iktisadî kıymetini kazandıracak kültürde bırakmakta ve servetin aile içinde ancak bu şekilde devamlılık arzedebileceğine birikeceğine inanmakta idi. Zira kapitalis dünyada piyasa mekanizması sade servetlere en düşük geliri lâıyk görmekte buna mukabil iyi güdülmüş servetlere büyük gelir payları ayırmaktadır. İşte bu sebebledir ki servetleri azamileştirme gayreti diye izah ettiğimiz bugünkü dünyamızda ferde hakim olan zihniyet kültürden vazgeçememekte daha fazla kazanmak için, daha fazla bilmek, öğrenmek endişesini ferdin fiziki ve hatta manevî yıpranmak bahasına da olsa kutsallaştırmakta, yepyeni ve Tanrıları yeryüzünde olan bir din, bir mythe gibi ferde hakim olmaya çalışmaktadır.

— 0 —

Karşılıksız Çekler

Fasih İNAL

Avrupada, zenginin biri, Cumartesi günü bir kuyumcudan çok kıymetli bir kolye satın almış ve bedelini çek yazarak ödemiş. İki saat sonra, diğer bir kuyumcuya giderek kolyeyi yarı fiyatına satmağa razı olmuş. Bunun üzerine ikinci kuyumcu, birinci kuyumcuya haber yollamış ve «senin sattığın kolyeyi bir adam yarı fiyatına bana satmak istiyor haberin olsun» demiş. Birinci kuyumcu kolyenin bedelî çekle ödendiği, o saatte de bankalar kapalı olduğu için «eyvah, demiş, çekin her halde karşılığı yok. Adam da benim kolyeyi yarı fiyatına satıp ortadar kaybolacak!» ve hemen karakola haber verip adamı yakalatmış.

Pazartesine kadar karakolda tutulan adam, pazartesi bankaya müracaat edilipte çekin karşılığının fazlasıyla hesabında bulunduğu görülünce özür dilenip serbest bırakılmış.

Fakat adam işin peşini bırakmamış ve hürriyeti tahdit edildiği için kolyenin bir mislinden fazla tazminat almış.

Hikâye bir hayli enteresandır. Fakat ondan daha enteresan, bizde -yani

Türkiyede, değil çekin karşılığının olup olmadığı hususundaki şüpheyeye, hakikaten çekin karşılığı olmaması halinde bile, çeki veren hakkında takibat yapıp yapılmayacağını kestirmeğe imkân bırakmamaktadır.

Anadolunun belli başlı bir vilâyetinden gelen bir tüccarın küliyetli miktarda mal almak isteğiyle bir mağazaya girdiğini ve 200 bin liralık mal mübayaa ederek bir çek verdiğini tasavvur edelim.

20 gün vadeli olan çekin vadesinde karşılığı olmadığı, adamın da haczedilecek bir şeyi bulunmadığı anlaşıldığı takdirde ne yapmak lâzım gelecektir?

Evvelâ, ne yapmak lâzım geleceği anlaşılınca kadar geçen devre zarfında, bono muamelesi görmesi gereken çek protesto edilemediği için adî senet halinde almaktadır.

Karşılıksız çek vermek, ekseri memleketlerde ağır cezalarla cezalandırıldığı halde, bizim gerek Ticaret, gerekse Ceza Kanunumuzda bu konuda özel bir hüküm mevcut değildir. Eski Ticaret Kanunumuzda da bu konuda açık bir hü-

küm bulunmamamaktaydı. Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeni karşılıksız çek verme hususunda Ceza Kanunundaki dolandırıcılık hükümlerinin tatbik edilebileceğine, bu yüzden de ayrı bir hükme ihtiyaç olmadığına karar vermiş ve bu karar 7 Ocak 1929 tarihinde Umumî Heyette tasvib edilmişti.

Halbuki, dolandırıcılık suçu unsurları her zaman karşılıksız çek verme haline uymayabilmekte, ve aradaki bazı farklardan meydana haksız neticeler doğabilmektedir. Bu bakımdan karşılıksız çek verme keyfiyetinin h u s u s i bir hükümle cezalandırılması lâzım gelmektedir. Bu eksiklik nedense eski Ticaret Kanununda da doldurulmamıştır. Fakat iş bununla da kalmamış, Temyiz Mahkemesi, Dördüncü Ceza Dairesi, Türk Ceza Kanununun 503 maddesine dayanarak 10 Ekim 1956 tarihinde aldığı bir kararla, «Çekin mücerred karşılıksız olmasının dolandırıcılık suçu için kâfi gelmeyeceğini belirtmiştir.

Bu içtihadla ilgili dâvada, müdafaaya ve bankanın cevabına nazaran, sanığın dolandırıcılık kasdıyla karşılıksız çek verdiği hakkındaki kesin deliller gösterilip etrafıyla izah ve münakaşa edilmeden mücerred çekin karşılıksız olmasına dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesini temyiz uygun görmemiş ve bozma kararı vermiştir.

Bu içtihad kararı ile sadece karşılıksız çek verilmesi dolandırıcılık telâki edilmemekte; Ayrıca dolandırıcılık kastının ispatı gerekmektedir.

Bu durumda verilen çekin karşılıksız olduğu görüldüğü zaman, bu işte bir dolandırıcılık olmadığını çek veren ispat

mecburiyetinde bulunmamakta, bilâkis karşılıksız çeki alan, bunun kendisine dolandırıcılık kasdı ile verildiğini ispat durumunda kalmaktadır.

Hüsnüniyet asıldır. Ancak, karşılıksız çekin hüsnüniyetle ne şekilde telif edileceği de ayrı bir konu olsa gerektir.

1956 yılında alınmış olmasına rağmen, bu içtihat kararı piyasada pek bilinmemektedir. Bu yüzden bono ile mal satmakta tereddüt eden toptancılar, çeki görünce hiç bir tereddüt göstermeden malı vermekte fakat esasen vadeli olan çekin vadesinde tahsili için bankaya müracaat ettikleri zaman karşılığı olmadığını anladıklarında apışıp kalmaktadırlar. İşte bu durumda, çekin karşılıksız olmasının bir dolandırıcılık kasdine matuf olduğunun ispatı gerekmektedir. Bu ispat keyfiyeti yerine getirilemediği takdirde, çek bir bono mahiyetini almakta, hele bu arada protesto da edilmemişse, -ki ekseriyetle o telâş arasında bono haline gelen çekin protestosu düşünülememektedir- adı senet haline gelmektedir. Ondan sonra çeki verenin haczedilecek malı da olmadığı için borcun tahsili imkânsız bir durum almaktadır.

Bütün bu sebepler yüzünden karşılıksız çek vermenin ağır bir şekilde cezalandırılması şarttır. Karşılıksız çek, dolandırıcılık kasdı olmadan çekilmişse, bu pek nadir halin yanlışlığı yapan tarafından ispatı pek yerinde olacaktır. Aksi halde evine izin almadan giren ve bütün malları toplayıp giden adamın hırsızlık yapmak kasdıyla eve girdiğinin ev sahibi tarafından ispatı gibi acaip bir durum meydana çıkmaktadır.

Vergi Yükünün İntizamsız Dağılışı ve Neticeleri

Zeki ERGİNSU

A — Vergi yükü nedir?

B — Mükellef üzerinde vergi yükünü artıran âmiller nelerdir?

C — İktisadî ve sosyal bakımdan vergi yükünün tesirleri ve bazı mülâhazalar.

A — Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mâli gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür (Anayasa - Madde: 61). Bu itibarla her vergi, münferit mükellef için tasarruf serbestisini cebren tahdit ettiğiinden sübjektif bir yüküdür. Bu yükün ağırlığı ise ödenen verginin artmasıyla müterakki olarak hissedilmektedir. Dünyada olduğu gibi memleketimizde de ödenen vergi miktarı daimi surette artış kaydetmektedir.

B — Mükellef üzerinde vergi yükünü artıran âmilleri, memleketimizin hususiyetini göz önünde tutarak şu şekilde tasnif etmek mümkündür.

1 — Vergi hasılatının iyi kullanılmadığı ve iktisadî kaidelere riayet edilmediği yerlerde bir vergi yükü mevcuttur.

Meselâ Memleketimizde devlet, zarar eden kendi ticarî teşebbüslerine umumî bütçeden malî yardımda bulunur. Halbuki ticarî gaye ile kurulmuş bulunan bu teşebbüslerin faaliyet senesi sonunda kâr edip, umumî bütçeye gelir transfer etmeleri icap ederdi. (Türk Hava Yolları 1963 bilânçosunu 26 milyon lira zararla kapatmışdır).

İktisadî kaidelerin ihmal edilmesine tipik bir misâl olarak da şeker sanayimizi gösterebiliriz. Bu ihmalin tesbitini basit olarak şeker ihraç fiyatlarından istidlâl etmek mümkündür.

Sene	İhraç edilen miktar (Ton)	(Fiyatı (Tonu-Dolar)
1960	195192	85.—
1961	257000	68.—
1962	134000	59.—

Satış fiyatının ortalama kilosu 0.07 dolar yani 63 - 65 kuruştur. Maliyeti ise kgr. 150 kuruştur. Aradaki fark zarar olup istihlâk vergisiyle müstehlike yükletilmiştir.

Bu gibi israfı karşılayan mali yardımlar, devletin ya diğer faaliyetlerini azaltır yahut da bütçe açığını doğurur. Bütçe açığının kapatılması için ilk tedbir olarak yeni vergiler ihdasına gidilir veya mevcut vergiler arttırılır. Vergi miktarı artınca, müterakki olarak vergi yükü de artmış olur.

2 — Vergi ödeme tekniğindeki kifayetsizlik vergi adaletsizliğini artırır. Devlet gelirlerinin büyük bir kısmını teşkil eden gelir vergisinde tarh, tahakkuk ve tahsil işlemi mükellefin beyan ettiği gelir üzerinden yapılır (Vergi Usul K. mad. 25). Burada iki ayrı usul vardır:

a — **Vasıtalı beyanname usulü:** Maaş ve ücretler, çalışanlara ödenirken hususî müessese veya resmî makamlar tarafından vergisi kesildikten sonra, maaş veya ücret böylece net olarak memur veya işçiye ödenir. Burada vergi, kaynakta tevkif (stoppage) edilmiştir. Yani vergi borcu, tam olarak tarh ve tahakkuk ettirildiği gibi, vergi borcunun tamamı tahsil edilerek bir beyannameyle maliyeye bildirilir. Böylece hizmet erbabının vergi kaçırmaması imkân ve ihtimal dışında kalmıştır.

b — **Vasitasız beyanname usulü:** Tüccar, sanayici ve rantye gibi kendi nam ve hesabına çalışan, bütün serbest meslek erbabı bir yıl zarfında elde ettiği gelirleri bizzat kendisi, maliyeye bir beyannameyle bildirmeğe mecburdur. Burada iki şıkkın üzerinde durmak lâzım:

aa — Vergi matrahının bildirilmesi serbest meslek erbabının ihtiyarına bırakılmıştır.

bb — Matrahi bir beyannameyle bildirme mecburiyeti. Buradaki mecburiyet kelimesi, amme otoritesinin mevcudiyetini gösterir. Bundan gayede, beyan edilecek matrahın doğru ve usule uygun olarak tesbit edilmesidir. Bunun temini de amme otoritesinin kapasitesine, titiz ve ehil ellerin tetkikine bağlıdır. Aksi halde vergi ödeme tekniğindeki kifayetsizlik yüzünden vergi kaçırma hadiseleri artar. Bu sebeplerden dola-

yı tahmin edilen gelirler tahsil edilemeyince bütçe açık verir. Bütçe açığını kapamak içinde en kolay hasılat temini yolu yeni vergi ihdasına gidilir. Vergi miktarı artınca, vergi yükü de artmış olur. Bu gibi hallerde daha çok dürüst mükellefler ezilir. Devletin borçlanması veya emisyonla gitmesinde de aynı şeyler düşünülür.

Vergi Reform Komisyonu tarafından hazırlanan rapora göre (sayfa: 173) serbest meslek erbabı tarafından verilen gelir vergisi beyannamelerinin ancak % 2.2 si tetkik edilebilmektedir. Diğerleri ise kontrol dışında kalmaktadır. Yani doğru yoldan sapanlar, bu işden kazançlı çıkarak âdeta mükâfat görmektedirler. Vergi Reform Komisyonu, «Yıllık beyanname veren serbest meslek erbabı mı fazla vergi veriyor? Yoksa hizmet erbabı mı?» konusu üzerinde bazı araştırmalar yapmış, aşağıdaki rakamları elde etmiştir.

Sene	Stoppage'a tabi ücretlere ait matrahlar (Muhtasar beyannamelere göre)	Yıllık beyanname veren mükelleflerin beyan ettikleri matrahları.
1953	1.460.839.247.— TL.	750.208.469.— T.L.
1954	1.755.593.902 »	958.313.642 »
1955	2.193.589.859 »	1.249.671.080 »
1956	2.810.286.489 »	1.617.485.964 »
1957	3.620.136.956 »	1.908.383.485 »
1958	3.894.287.485 »	2.170.984.737 »
1959	4.956.714.149 »	2.533.937.203 »

Tabloda görüldüğü gibi hizmet erbabı serbest meslek erbabından iki misli fazla vergi ödemektedir. Umumî bütçeye dahil ücretlerin buraya dahil edilmediği düşünülürse yükün ağırlığı daha çok hissedilir.

Vergi ödeme tekniğinde tatbik edilecek metodun ehemmiyetini anlamak için bir misâl verelim: 1935 de Fransa'da ücret vergisi hasılatı 0.65 milyar frank'dan 1944 de 15.71 milyar frank'a yükselmiştir. Maliye lehine bu muazzam artışı «Kaynakda Tevkif (stoppage)» metodunun tatbiki sağlamıştır. Memleketimizde Gelir Vergisi Kanunu 1 Ocak 1950 de yürürlüğe girdiğinde «Kaynakda Tevkif» metodu ücretlerde derhal tatbik edilmiştir. Fakat serbest meslek kazançlarının vergilendirilmesinde tesiri umumî olan bir metot henüz tatbik edilememiştir.

Yalnız serbest meslek erbabından daha sıhhatli vergi alabilmek için muhasebeciliği bir disiplin altına almak mülâhazasıyla bir «Ser-

best Hesap Mütahassızlığı» adı altında Hükümet tarafından hazırlanan bir tasarı yakında meclise sevkedilecektir. Bu disiplin altında faaliyete geçecek olan büroların da vergi kaçakçılığını önleyeceği pek iddia edilemez. Çünkü faturasız satışların, uydurma envanter kayıtlarının tetkiki mümkün olmayacaktır. Büronun vazifesi mükellefin hazırlayıp verdiği vesâiki ancak defterlere kayıt ve tasdikden ileriye geçemiyektir. Teferruat gene kontrol dışında kalacaktır.

3 — Tatbikatta vergi prensiplerinin ihmal edilmesi vergi yükünü artırır. «Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür (Anayasa-Mad. 61)». 27 Mayıs Anayasamız burada vergileme prensiplerinden başlıca iki mühim prensibi kabul etmiştir.

a — **Umumilik prensibi:** Anayasamız «herkes» tabirini kullanmakla umumilik prensibinin ruhuna göre hareket etmiştir. Fakat tatbikat hiçde böyle değildir. Sayın Ferit Melen'in beyanatına göre: -Bugün iki milyon çiftçiden ancak iki bini vergilendirilmiştir.

b — **İktidar prensibi:** Anayasamız «Malî güç» tabirini kullanmakla iktidar prensibini kabul etmiştir. Tatbikatta bu prensipde ihmale uğramıştır. Meselâ: İşçi ve memurlar millî gelirin % 20 sini alırlar. Ve bu aldıklarının % 60 nı vergi olarak devlete öderler. Serbest meslek erbabı ise bu seviyeden çok aşağı vergi öder.

Kamu hizmetlerinden istifade ettiği halde, vergi ödemiye veya noksan ödiyen vtaandaşların yükü vergi ödeyen dürüst vatandaşların yükünü ağırlaştırır.

4 — İktisadî ve sosyal bakımdan vergi yükünün tesirleri ve bazı mülâhazalar,

Verginin mükellef üzerindeki iktisadî tesirleri verginin şekline bağlıdır. Vasıtalı vergi ödiyen mükellef bu vergiyi, sattığı mal ve hizmetlerin fiyatına ilâve ederek yükü kendi sırtından atar.

Meselâ: Akaryakıt vergisini ödiyen nakliyeciyi bunu bilet ve navlun fiyatlarına aktararak bu yükden kurtulur. Buna verginin inikâsı denir.

Nakliyecinin bu hizmetinden istifade eden bir serbest meslek erbabı ise bilet ücretinin artmasından pek müteessir olmayacaktır. Çünkü fiyat artışı cereyanı kendi gelirlerini de artıracaktır. Bu itibarla gelir artışı karşısında bu nevi masrafların önemi azalır. Nakliyecinin bu

hizmetinden istifade eden şayet bir memur veya işçi ise, bu bilet ücretinin artışından derhal müteessir olacaktır. Çünkü gelirinde henüz bir artış olmadığı halde, masraflarında bir yükselme hissetmiştir.

Vasitasız vergilerde ise, serbest meslek erbabı (dürüst olmıyanlar) noksan gelir beyanında bulunarak, maliyenin istediği vergiyi değil, kendi arzu ettiği vergiyi verir. Böylece vasitasız vergide serbest meslek erbabı üzerinde bir yük olmakdan çok uzaktır. Vasitasız vergiyi ödiyen memur ve işçi ise noksansız olarak öder. Çünkü «kaynakta tevkif» metodunun tatbiki vergi ziyasına fırsat vermez.

Memleketimizde hizmet erbabı bütün branşlarda henüz tam teşkilatlanamadığından ve piyasa fiyatlarının seyrine paralel bir ücret sistemi teessüs etmediğinden her devirde memur ve işçiler, vergi ve neticesi olan fiyat artışları karşısında ezilmiştir. Gelir vergisinden önce, Kazanç Vergisi sisteminde memur ve işçiden bütçe açıklarını kapamak için kazanç vergisi ile Buhran vergisinden maada ücretlerin gayri safi tutarının % 12 si nisbetinde Muvazene ve Hava Kuvvetlerine Yardım adı altında vergi alınırdı. O zamanda serbest meslek erbabı gelirlerini bir beyannameyle maliyeye bildirirdi. Fakat kontrolün kifayetsiz oluşu yüzünden, beyanname sahipleri, az vergi vermenin yollarına saparak vergi nisbeti ne kadar ağır olursa olsun bundan kurtulmanın çarelerini kolayca bulabilirlerdi. Hizmet erbabı ise, «kaynakta tevkif» metodunun tatbiki yüzünden vergisini kuruşuna varana kadar ödemiştir. Bütçe açıklarının kaptılmasında, artan devlet masraflarının karşılanmasında ihdas edilen yeni vergiler ve artırılan mevcut vergiler karşısında, memur ve işçiler daima kemerleri sıkılmak zorunda kalmışlardır. Kazanç vergisi rejiminden Gelir Vergisi rejimine geçilmesini gerektiren sebeplerden biri de hizmet erbabının bu acıklı durumu olmuştur. Bugün vaziyet eskisinden de ağırdır, çünkü eskiye nisbetle bugün ödenen vergi miktarı çok daha artmıştır. Ayrıca enflasyonun ve yukarıda izahına çalıştığımız faktörlerin tesirleri de düşünülürse zamanımızda memur ve işçiler vergi yükü altında ezilmektedir.

Anayasamızdaki «Herkes ve Malî güç» gibi «Umumilik ve İktidar» prensibinin tatbikindeki ihmâl yüzünden mükelleflerin eşit nisbî fedakârlığı da temin edilememiştir. Bu hal sosyal yaşayışımızda bir huzursuzluk mevzuu olmuştur.

Kredi Sigortası

Banque de la Société Générale de Belgique,
Bulletin Economique — Juin 1963, sayı-
sından Tercüme eden: Ertunç YÜCEBAŞ

«Aşağıdaki tercüme bir İktisat Fakültesi mezununu ilgilendirir düşüncesiyle yazılmıştır. Hiçbir iddia taşımamaktadır. Gayesi, halen memleketimizde tatbik edilemeyen bir sigorta nevinin tanıtmaktan ibarettir.»

I — Tarif:

Kredi sigortası, ticarî alacakların tediye edilmemesi neticesinde meydana gelecek zararları, muayyen primler ödenmesi karşılığında, tazmin edeceğini sigorta ettirene karşı taahhüt eden bir müessesedir. Toptancı, sanayici ve ihracatçıları, kredili satışlarından husule gelen alacaklarının ödenmemesinden doğacak riske karşı korur.

II — Kısa bir tarihçe :

Fransa'da 1849, İngiltere'de 1890 Amerika'da 1893 ve İsviçre'de 1906, Almanya'da da Birinci Dünya Harbini takip eden yıllarda kredi sigortası mevzuunda çalışılmış olmasına rağmen, İngiliz Sigortacısı CURTHBERT HEATH tarafından Beynelmül Kredi Sigortası Birliği (ASSOCIATION INTERNATIONALE DE L'ASSURANCE - CREDIT) nin kurulmasıyla kredi sigortası tatbikatı intikal ettirilmiştir.

Bunu müteakip Hollanda'da 1925 ve Belçika'da 1929 senelerinde bu nevi sigortayla alâkalı müesseselerin kurulduğuna şahit oluyoruz.

III — Tatbikatı:

Ticari alacaklarını sigorta ettirmek üzere müracaat eden müşterinin, şahsî durumu, iş hacmi, muamelenin müddeti v.s. hususlar nazara alınmak suretiyle sigorta poliçesi tanzim olunup olunmamasına karar verilir.

Bu sigorta, poliçe nev'i ve riskin mahiyetine göre iki şekilde mü-talâa edilebilir:

1 — Şahsî poliçe ve umumî poliçe tefriki:

- a) **Şahsî poliçe:** Sadece bir tek borç veya bir tek muameleden husule gelecek riski sigorta etmekte olup sigortalının hatası, ihmal ve dikkatsizliği neticesinde doğabilecek zararlara karşı poliçe hüküm ifade etmez.
- b) **Umumî Poliçe:** Sigortalının bir kısım veya bütün müşterilerindeki alacaklarından doğabilecek riskleri sigorta eder. «Büyük Adetler Kanunu» bu sahada rol oynayabildiğinden, umumî poliçe, kredi sigortasının ideal tipini teşkil etmektedir.

2 — Ticari risk ve politik risk tefriki:

- a) **Ticari risk:** Eğer alıcının borcunu ödeyememe keyfiyeti, idari hatalar, fiyatlardaki tahavvüller gibi sadece ticari mahiyette ise ortada ticari bir risk vardır.
- b) **Kredi politik riski:** Buna mukabil borcu ödeyememe keyfiyeti, harp, isyan, grev, lokavt gibi politik ve sosyal hadiselerden doğmuş ise ortada politik bir risk mevcut demektir.

Hususi teşebbüsler ticari mahiyetteki risklerle uğraşır ve o mevzuuda ihtisaslaşırlar. Politik riskler ise, daha ziyade geniş bir alıcı kütle-sini birlikte alâkadar ettiklerinden resmî bir teşekkül tarafından yük-lenilmeleri ticari gelişmeyi teşvik bakımından daha doğru görülmek-tedir.

Tatbikatta borcunu ödeyememe keyfiyetinden ne anlaşıldığını da

burada zikretmek faydalıdır. Poliçedeki şartlara göre borcu ödeyememek iki şekilde olur:

A — Konkordato veya iflâs halinde,

B — Tesbit edilmiş müddet içinde borçlunun tediyede bulunmaması halinde,

IV — Kredi sigortasının sağladığı avantajlar ve gelecekteki inkişaf imkânları:

Sigortacı şahsî tecrübesinden ve o zamana kadar elde etmiş bulunduğu muhtelif donelerden satıcıyı faydalandırma yoluna gidecek ve ona şüpheli rakiplerle işe girişmenin kaçınılması lüzumunu belirtecektir. Bu arada bu faaliyet hiç bir zaman sigortalıya satış imkânlarını kaybettirme yolunda olmayacaktır.

Herhangi bir sebeple borcu ödeyememe durumu tahakkuk edecek olursa, sigortacı, faydalı öğütler verebileceği gibi, icabında işi bizzat ele almak suretiyle sigortalıyı kalın takip dosyaları idare etmek külfetinden de kurtarmış olacaktır. Bilhassa bu ikinci hizmet, sigortalı tarafından çok kıymetli bir yardım olarak vasıflandırılmaktadır.

Bütün gayretlere rağmen bazı kredi muamelelerinin gayri müsait şekilde tamamen kayba kadar gidebileceği aşikârdır. Bu durumda da satıcı için bazen telâfisi mümkün olmayan büyük zararlar mevzu bahis olduğu için kredi sigortası, kendini koruyucu olarak gösterecek ve satıcının alacağını poliçe mucibince ödeyerek onu muhtemel bir tehlikeden koruyacaktır.

Ayrıca, bir alacağın sigorta ettirilmiş olması, satıcının bankalardan kredi istihsalini de kolaylaştıracaktır. Ancak taksitle yapılan perakende ticarete borçluların çok olması ve şahsî alacakların cüz'î miktarlara tekabül etmesi kredi sigortasının idarî masraflarını artırdığından; şirketler daha ziyade bu sahada çalışmaktan kaçınırlar.

Netice olarak bu, sigorta branşının, kendi faaliyet sahası dahilinde, Amerika ve Avrupa'da bugün oldukça büyük bir yer işgal ettiği söylenebilir.

H A Y A T P L Â N I (*)

Yazan: H. E. STEBBING

Pek çok kimselerin anlayışları ve ileri görüşleriyle, büyük projelerle ulu binalar yapmağa ve kocaman endüstrileri geliştirmeye başarı gösterdikleri halde, kendi hayatlarını plânlaştıramadıklarına ve ruhça verimsiz düşüncelere daldıklarına şaşarız. Herkesin kendi hayatının plânını yapması zor bir iş değildir. İlk iş kavi bir düşünce ile ne yapacağını düşündükten ve işinin modelini tasarladıktan sonra plân üzerinde çalışmağa koyulmaktır. Başkalarının genlik (refah) ve bahtiyarlığına yaramıyan fikirleri gerçekleştirmeğe çalışmak yersizdir ve faydasızdır.

Diyorlarki: «Birinin okuduğu kitapları bana gösteriniz size o kimsenin hayattaki amacının ne olduğunu söyleyeyim.»

Dünyada bu kadar çok değerli kitaplar olduğu halde, süprüntü kabilinden bir takım kitapları okuyan kimselerin bu kitaplarda ne aradıklarını da şaşarım; başkalarının faydalı düşüncelerini okumak suretile biz kendi bilgimizi de arttırmış oluruz. Eski bir deyim göre: «Benim nasıl bir düşüncem varsa, sizin de bir düşünceniz vardır. Bu düşüncemizi kendimizde saklarız, bununla beraber, eğer siz düşüncenizi bana söyler, ben de düşüncemi size açıklarsam ikimizde de ikişer düşünce hasıl olur.» Çünkü, hayatta düşüncelerin birleşmesinden doğan yardımlarla insanlar çok yüksek ülkelere ve büyük başarılarla doğru yönelmişlerdir.

(*) New Age Dergisinden.

Her insanın hayatında, çoğunluk en iyi yaşayışın ne olabileceği düşüncesi ürür; bu düşünce anında hayat kanaviçesi üzerinde desenler çizilir ve insanı, dünyaya kapsal (şamil) bir inanışa, dostluğa, iyi niyete ulaştıran yeni plânlar meydana getirilir ve hayat gidişinin daha parlak, daha iyi ve çok hoş olmasını sağlayan emek harcanır. Böylece erginlik, (hürriyet), tüze (adalet), sevgenlik (şefkat), eşitlik, dostluk ve ahlâk ülküsü insan çeşidinin kalbine ve bilinçine aşılır.

Plânsız yaşayan insanlara acınır, bu gibiler hayatı gelişi güzel an-larlar ki, böyleleri büyük bir nehir kenarında oturup suların sürüklediği ağaç dallarından yaptıkları sal üzerinde kendilerini dalgaların akışına terk edenlere benzerler.

Okumaktan, incelemekten, öğrenmekten herkesin amacı gözlerini mutlak gerçeğe açmaktır; Hayatta değerli işler yaptığının zevkini duyabilirsiniz, insanlık yararına çalışan bütün kurumlara yardım edebilirsiniz, fakat bütün bu yaptıklarınız zorunlu bir görev gereği midir? Yoksa gönlünüzden doğan bir hal midir? Gerçekte beğenilen işler, görevlerin yapılmasından ileri gelenler değil, ancak gönülden kopanlardır. Canlı yaratıklara karşı kalbinizi sempati ile çırpındıran sevgi, gerçeği arıyan ruhumuzdan doğar.

Bu aşk ile aydınlanmayan bir kimseye göre dünyada ancak kendi ailesi ile en yakın dostları gerçekte yaşamaktadır. Bunların dışında kalanlar koyu bir sis içinde yok olmuş gibidirler.

Zamanımızda en çok aranan yol sevgi ve manevi sağlık yoludur. Nur ile karanlık gücünün, iyilik ile kötülük takatının bir birile savaştığı bu devirde gönlünde insanlık sevgisi yaşayan kişilere çok ihtiyaç vardır. Özlenen ruha kavuşmuş olanların toplumda göreceği gerçek çok korkunçtur: Manevi felç, barbarlık ve kabalık...

Ülküye ulaşmağa çalışacak yerde ondan uzaklaşıyoruz. Nasıl bir karabasadır bu insanlık tarihi? Sanki mağara devrinde yaşıyoruz. Bu karanlığın başlangıcını ve ne zaman sona ereceğini ancak Tanrı bilir. Fakat biz her an kendi özvarlığımızı islâha çalışmalıyız ve sonra, elimizden geldiği kadar başkalarına da bu yolda örnek ve önder olmalıyız. Düşünmeliyiz ki müsbet bir olgunluğun gerçekleşmesine harcanmayan vakitlerimiz hep israftır ve kötülük şeytanlarının dünyayı kaplamasına yardım etmek demektir.

Geniş alâka ve rağbet gören dergimizin camiamız içinde uyandırdığı memnuniyet ifadeleri devamlı olarak dergi adresine gelmektedir. Bunların hepsini neşretmeğe sütunlarımız müsait olmadığından ancak iki tanesini okuyucularımıza sunuyor, değerli makalelerinizi bekliyoruz.

Dergi Yazı Heyeti

1

Seneler sonra bir neşir organına sahip bulunmamız dolayısıyla sevincimiz büyüktür.

İktisatçı'nın memleket meslelerini inceliyerek efkârı umumiyeye duyurması ve bu yolda çabasını göstermesi büyük önem taşır.

İktisadî nizamın muhtaç olduğu görüş ve fikirleri ilmin ışığı altında aksettirecek olan İktisat dergimizin Yurda ve mensuplarımıza yararlı olmasını dilerim.

Saygılarımla

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Mezunları Cemiyeti
Ankara Şubesi
Başkanı
Fahrettin TUNÇÖZ

2.

«İktisat Dergisi» nin ilk sayısını elime aldığım zaman büyük bir kıvanç duyduğumu bilhassa belirtmek isterim. Benim gibi Fakültenin 942-943 senesi mezunu olanlar vasıl olduğumuz bu günün değerini daha iyi takdir edeceklerdir. Fakültenin ilk üç senesi mezunlarının çektiği çile, Türkiye’de İktisat ilmi mefhumunun yirmibir sene evvelki «hiç» liğinin bir delilidir.

Ömrüm oldukça hiç unutamam, Fakültenin ilk üç senesi mezunları, nereye, hangi teşkilâta baş vurdularsa menfi cevap alıyorlardı. Devlet dairelerinin klasik memur statülerinde müfettiş imtihanlarında Mülkiye - Hukuk Fakültelerinden başka bir isme rastlanmıyordu; evet İktisat Fakültesi mezunlarını vermişti; fakat Devlet idaresinde İktisat Fakültesi mezunlarına yer verecek bir zihniyet teşekkül etmemişti. İşte bu menfi atmosfer içinde sesimizi duyurmak için Galatada arkadaşımız Sulhi Alson’un gayret ve himmeti ile ve onun dayısının yazıhanesinde kurulan mezunlar cemiyeti, ilk iş olarak İktisat Fakültesi mezunlarının devlet memuriyetlerine alınması için Hükümet nezdinde teşebbüse geçti.

Bu hususta gösterilen çabaların meyvesi kısa zamanda kendisini gösterdi; ancak bu arada pek muhterem, Fakültemizin dekanı sayın Ord. Prf. Ömer Celâl Sarçın bu husustaki sonsuz faaliyetini şükranla anmak mecburiyetindeyiz. O olmasaydı İktisat Fakültesi mezunlarının devlet hizmetinde istihdamı en azından beş altı sene daha sonra olacak ve dolayısıyla ıstıraplı seneler o nisbette uzayıp gidecekti.

O günler çok şükür bir hikâye oldu, bu gün İktisat ilminin her kapıyı açan yegâne anahtar olduğu her aydının dimağına yerleşmiş bulunuyor. Ancak bütün bunlara rağmen kanaatimce yokuşun daha başında sayılırız. Nazari iktisat ilminin ekonomik hadiselerle tatbikinde politikacılar ekseriya yanılmaktadırlar. İktisatçı her şeyden evvel Türkiye ekonomisinin nedenlerini bilfiil incelemesi gerekmektedir. Bu bakımdan «İktisat Dergi» sini bir iktisat teorisinden müteşekkıl bir ders kitabı havasından sıyrılarak günün ekonomik hadiselerini inceleyen ve içinde bulunduğumuz problemlerin hallinde bize ışık tutan bir kaynak olarak görmek arzusundayız. Bu gün maalesef bir kaç iktisatçı istisna

edilirse, gerek gazete, gerekse dergilerde günün ekonomik hadiselerini inceliyen etütlerle maalesef rastlıyamamaktayız. Hattâ o kadar ki devlet plânlaması ile ilgili ve bu hususta çalışma mahsülü olan esaslı bir etüde de rastlamadığımızı esefle müşahade etmekteyiz. Meselâ iki senedenberi para miktarı çoğaldığı halde, piyasada sermayenin devir sürati neden azalmıştır? Sermaye bu gün ancak iki veya üç defa devir yapabilmektedir. Tüccar - Sanayici hayatından bezgin bir vaziyette elini şakağına koymuştur.

Piyasada Beş Milyarın üstünde çıkan para miktarı neden enfilâsyona sebebiyet vermemektedir? Memleketimizden Rumların çıkarılmasının sermaye ve döviz piyasasındaki inhişkâsları nelerdir?

Görüldüğü gibi, hayati mevzulara el atan iktisatçılarımız, fikir adamlarımızı maalesef ortada görememekteyiz. Ekonomimizin en kritik anında neşir hayatına başlıyan dergimizin, bu nedenleri çözecek yollara baş vurmasını candan temenni ederim.

Biliyorum yol çetin; fakat bu çetin yolda yürüyecek yetişkin iktisatçılarımızın var olduğu kanaatindeyim. Öyle ise hep birlikte bu problemleri çözmeye çalışalım.

Mecmuamıza neşir hayatında uzun ömürler dilerim.

Saygılarımla

İhsan İlhan İLMAN

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİNDEN

* 9.8.96 Pazar günü bir motor gezintisi tertiplenmiştir. Motor sabah saat 9 da Karaköy'de Köprü'nün Haliç tarafından hareket edecek 9.30 da Kadıköy'e uğrayacaktır.

Motorun ismi : «YENİ ALTINKAYA» dır.

Öğle vakti Adalarda münasip bir yerde durulduktan sonra Pavli Adasına gidilecek ve Anadolu yakasını takiben Kadıköy'den Köprüye dönülecektir.

İştirak ücreti şahıs başına 10 Liradır.

Mektep çağına gelmemiş çocuklardan ücret alınmaz. Gezintiye yemek getirilebilir. Yemek getirmek istemiyenler güzergâh üzerinde rastlanacak lokantadan yemek yiyebilirler. Misafir getirilebilir.

* Adana'da bulunan mezunlarımız her ayın ilk çarşamba günü öğle yemeğinde Ticaret Borsası kulübünde toplanmaktadır.

OTEL İLMAN

HER ODASINDA :

SICAK — SOĞUK SU, DUŞ

TELEFON ve HOPORLÖR

Amerikan Bar ve Teras Kahvesi İle Emirlerinizdedir.

Bursa Kültür Park Karşısı No. 17/2
Telefon : 3748

İktisat Fakültesi Mezunları
Cemiyeti azalarına %10 Tenzilât yapılır.

ARŞLAN TUĞLA

YAPI TUĞLASI
KİREMİT
ATEŞ TUĞLASI

Fabrika: Eyüp Silâhtar Caddesi No. 148
Telefon : 21 11 32
Mağaza : Galata, Tersane Cad. No. 67
Telefon : 44 30 40

İSTANBUL

**Ruh ve Madde Mecmuasının
55 inci Sayısı**

Piyasaya arz edilmiştir.

**Ruh ve Madde Mecmuası hakiki ihtiyaç-
larınıza cevap veren yegane
mecmuadır.**

Abone ve Sipariş adresi P.K. 1157

İ S T A N B U L

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROGRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bitümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$ " , $\frac{1}{2}$ " , $\frac{3}{4}$ " , 1" , $1\frac{1}{4}$ " , $1\frac{1}{2}$ " , 2" , $2\frac{1}{2}$ " , 3"

Sanayi boruları

13×0.9 , 16×0.9 , 19×0.9 , 21×0.9 , $25 \times 1.32 \times 1.20$ m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ilâ 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpzarı Han Kat 8 Tel ; 44 74 27 - 44 74 26 Satış ; 44 76 03

Telgraf: BORUSAN, İstanbul

BS BORU SANAYİİ